

VN/28666/2022
VN/28666/2022-UM-19

1.11.2022

Maa- ja metsätalousministeriö

Ulkoministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lohenkalastuksenmääräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä vuonna 2023

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt ulkoministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä vuonna 2023. Esityksen tavoitteena on Tenon lohikantojen voimakkaan heikentymisen pysäyttäminen sekä luoda edellytykset lohikantojen elpymiselle ja saattamiseksi kestäväälle tasolle. Laissa säädettäisiin siitä, että lohenkalastus ja lohenpyyntiin tarkoitettujen välineiden käyttäminen Tenojoen vesistössä olisi kiellettyä määrättynä aikana vuonna 2023. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2023. Ehdotettu laki ja sitä koskeva hallituksen esitys vastaavat pitkälti sisällöltään lakia, jolla määräaikaisesta lohenkalastuksen kiellosta kuluvana vuonna 2022 on säädetty ja sitä koskevaa hallituksen esitystä. Muutoksena tänä vuonna voimassa olevaan lakiin, on ehdotettuun lakiin lisätty 6 §, jossa säädettäisiin kyttyrälohen pyyntiin tarkoitetun hanketoiminnan sallimisesta.

Ulkoministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Ulkoministeriö pitää perusteltuna, että lohenkalastuksen kiello perustetaan hallituksen esityksessä todetusti kalastuksesta Tenojoen vesistössä Suomen ja Norjan välillä tehdyn sopimuksen (SopS 43 ja 42/2017) 16 artiklaan, jossa määrätään toimista erityistilanteista ja, että kiellosta säädetään lailla.

Ulkoministeriö kiinnittää huomiota siihen, että sopimuksen 16 artiklan 3 kohdassa todetaan, että toimenpiteiden välttämättömyyttä arvioitaessa on ennalta varautumisen peri-

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ulkoministeriö
PL 176
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Ulkoministeriö
Laivastokuja 3
00160 Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

+358 2 951 6001

Faksi
Fax
Fax

+358 9 629 840

S-posti, internet
E-post, internet
E-mail, internet

kirjaamo.um@formin.fi
www.um.fi

aatteelle annettava suuri painoarvo. Esityksessä on useassa kohdassa viitattu ”varovaisuusperiaatteeseen” ja ulkoministeriö katsoo, että hallituksen esityksen tekstissä olisi hyvä selventää, tarkoitetaanko tällä samaa kuin 16 artiklan 3 kohdassa mainitulla ”enalta varautumisen periaatteella” ja jos näin on, olisi hyvä käyttää tällöin johdonmukaisesti samaa käsitettä. Mainitun periaatteen tai periaatteiden sisällöstä voisi olla myös hyvä ottaa lyhyt selostus hallituksen esityksen tekstiin.

Saamelaisen alkuperäiskansan aseman ja oikeuksien osalta ulkoministeriö viittaa asiassa aikaisemmin antamiinsa lausuntoihin. Ulkoministeriö painottaa saamelaiskulttuurin suojan, mukaan lukien perinteisten elinkeinojen, kuten kalastuksen, ja kulttuuri-itsehallinnon vahvistamista Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja -sitoumusten täytäntöönpanoa valvovien kansainvälisten ja alueellisten sopimusvalvontaelinten ja muiden ihmisoikeusmekanismien suositusten mukaisesti. Ulkoministeriö toteaa, että Suomi on saanut jälleen viime vuonna suosituksia saamelaisten alkuperäiskansakulttuurin ja perinteisten elinkeinojen harjoittamisen, mukaan lukien kalastamisen, turvaamisesta.

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 6/1976) täytäntöönpanoa valvova YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea ilmaisi viime vuonna Suomelle antamissaan suosituksissa (E/C.12/FIN/CO/7) huolensa siitä, että lainsäädännön muutokset, infrastruktuurihankkeet ja tunkeutuminen saamelaisten maille ovat heikentäneet saamelaisten oikeuksia ylläpitää elämäntapaansa ja perinteisiä elinkeinojaan, kuten poronhoitoa ja kalastusta. Komitea vaatii Suomea ryhtymään toimiin tapauksissa, joissa saamelaisten oikeuksia ylläpitää kulttuuriaan, elämäntapaansa ja perinteisiä elinkeinojaan on loukattu. Komitea suositteli arvioimaan näitä oikeuksia koskevan nykyisen lainsäädännön vaikutuksia ja tekemään tarvittavia muutoksia.

Vastaavasti kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 7 ja 8/1976) täytäntöönpanoa valvova YK:n ihmisoikeuskomitea ilmaisi viime vuonna antamissaan suosituksissa (CCPR/C/FIN/CO/7) huolensa tiedoista, joiden mukaan toimenpiteiden, kuten kehityshankkeiden, vaikutuksia saamelaisten kulttuuriin ja perinteisiin elinkeinoihin on arvioitu epämääräisillä perusteilla, minkä vuoksi viranomaiset eivät ole käyneet tarkoituksenmukaisia neuvotteluja hankkiakseen saamelaisten vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen. Ihmisoikeuskomitea suositteli muun muassa arvioimaan uudelleen nykyiset säädökset, politiikan ja käytännöt, joilla säännellään saamelaisten oikeuksiin ja etuihin mahdollisesti vaikuttavaa toimintaa, kuten kehityshankkeita ja kaivosteollisuuden toimintaa, varmistaakseen käytännössä tarkoituksenmukaiset neuvottelut saamelaisten kanssa heidän vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksensa hankkimiseksi. Suomen tulee raportoida tämän suosituksen täytäntöönpanosta täytäntöönpanon nopeutetussa valvonnassa maaliskuussa 2023.

Edellä mainittuun suositukseen liittyen ihmisoikeuskomitea on tulkinut yleissopimuksen 27 artiklaa (CCPR/C/21/Rev.1/Add.5) siten, että kulttuuri ilmaisee itseään monessa muodossa, mukaan lukien tiettyinä elämäntapana, joka liittyy erityisesti luonnonvarojen käyttöön alkuperäiskansojen osalta. Tähän oikeuteen voivat kuulua perinteinen kalastus tai metsästys sekä oikeus asua lailla suojatuilla suojelualueilla. Näiden oikeuksien nauttiminen voi edellyttää myönteisiä oikeudellisia suojelutoimia ja toimenpiteitä, joilla varmistetaan vähemmistöyhteisöjen jäsenten tehokas osallistuminen päätöksiin, jotka vaikuttavat heihin.

YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea on puolestaan todennut yleissopimuksen 15 (1) (a) artiklan tulkintanaan (E/C.12/GC/21), että alkupe-
räiskansojen kulttuuriarvoja ja -oikeuksia, jotka liittyvät heidän perinteisiin maa-aluei-
siin ja suhteeseen luontoon, on kunnioitettava ja suojeltava, jotta voidaan estää alkupe-
räiskansojen erityisen elämäntavan heikentyminen, mukaan lukien toimeentulo, luon-
nonvarojen menettäminen ja viime kädessä heidän kulttuurinen identiteettinsä. Tämän
vuoksi sopimusvaltioiden on ryhdyttävä toimenpiteisiin tunnustaakseen ja suojellakseen
alkuperäiskansojen oikeuksia omistaa, kehittää, hallita ja käyttää yhteisöllisiä maitaan,
alueitaan ja luonnonvarojaan.

Oikeuspäällikkö

Kaija Suvanto

Lainsäädäntöneuvos

Annika Naskila

Jakelu	Maa- ja metsätalousministeriö, Tapio Hakaste/MMM, Sari Järvelä/MMM
Tiedoksi	OIK-20/UM, OIK-40/UM, OIK-01/UM, EUR-10/UM

VN/28666/2022-UM-19

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: